Parels in schrift

Huldeboek voor Marc De Groote

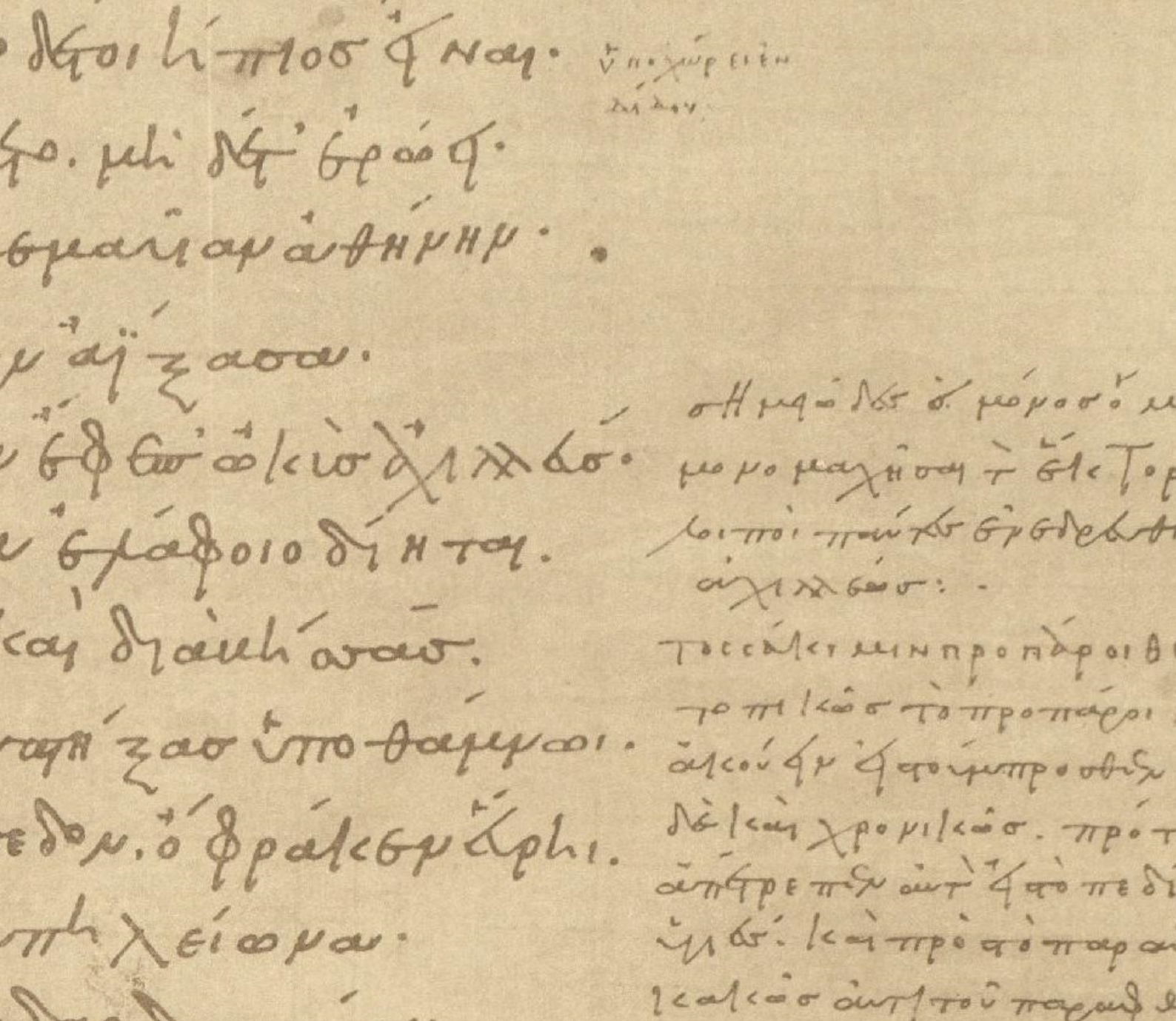

Parels in schrift

Huldeboek voor Marc De Groote

Editores: Tine Scheijnen en Berenice Verhelst

UNIVERSITEIT GENT

SKRIBIS

2019

Dit is een uitgave van de afdeling Grieks van de vakgroepen Taalkunde en Letterkunde,
aangeboden ter gelegenheid van het emeritaat van Professor Marc De Groote

© De auteurs
SKRIBIS is het publicatieplatform van drukkerij Mirto Print.
Publicaties bij SKRIBIS worden uitgebracht in eigen beheer.

SKRIBIS – Mirto Print cvba-so
Industriepark-Drongen 21
9031 Gent

Tel. 09 244 72 68
info@skribis.be
www.skribis.be

Zetwerk: Tine Scheijnen & Berenice Verhelst
Cover: Gitte Callaert
Omslagillustratie: Codex Venetus A. Marcianus 454 (repro. Comparetti 1901);
UGent.UB.BHSL.H.0001/6, f. 286
Portret Marc De Groote: Eline Daveloose

Tine Scheijnen & Berenice Verhelst (red.)
Parels in schrift
Huldeboek voor Marc De Groote
Gent, 2019, xvii + 132 p.

ISBN 978 94 929 4478 8
D/2019/3988/45
NUR 630

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Μᾶρκος εὐφραίνει ψυχὰς σκότει μενούσας
Marc vrolijkt sombere zielen op (DBBE type 2630)

In 1296-97 voltooide ene Hyakinthos een evangeliehandschrift dat nu in het Iviron-klooster op de Athos wordt bewaard. Bij elk van de evangeliën voegde hij een gedicht toe over de evangelist in kwestie. Het gaat om een bekende, eeuwenoude reeks van epigrammen in dactylische hexameters, die in veel nieuwtestamentische manuscripten opduikt, dikwijls als bijschriften bij miniaturen. Ook in het Iviron-handschrift was dat oorspronkelijk de bedoeling, zo blijkt uit een onvolledig gebleven – of erg beschadigd – portret van de evangelist Johannes op folio 195v, waaronder het vierde epigram uit de reeks staat.

Enige tijd later heeft een andere scribent (een 'tweede hand') nog enkele epigrammen toegevoegd. Dat deed hij op folia 71v-72r, voor het evangelie van de grote Marcus, van wie hij duidelijk een geweldige fan was. De eerste aanvulling bij het hexametrische gedicht is een ander wijdverspreid epigram dat bestaat uit slechts twee verzen, een elegisch distichon. Daarop volgt een langer gedicht in een derde metrum: de Byzantijnse twaalfsilber of dodecasyllabe, de middeleeuwse variant van de klassieke jambische trimeter. Het is dit laatste epigram dat ik hier wil presenteren. Het is enkel in ons manuscript bewaard, het is misschien zelfs voor de gelegenheid gecomponeerd door onze anonieme Marcus-fan. Sommige termen en motieven uit de voorafgaande gedichten worden hernomen in de enthousiaste hulde aan Marcus. De tekst komt uit de Database of Byzantine Book Epigrams, het project waaraan Marc De Groote van bij het begin heeft bijgedragen als mede-projectaanvrager, promotor van een doctoraal proefschrift en (co-)auteur van enkele artikels. De occurrence is in DBBE gecreëerd door Delphine Nachtergaele, die bij Marc De Groote doctoreerde, getranscribeerd door Maria Tomadaki en bewerkt door Rachele Ricceri.

Als inleiding op het jambische gedicht citeer ik, zoals in het manuscript, de twee voorafgaande epigrammen, met een vertaling door uitgever Andreas Rhoby – in het Duits, de academische taal waarin Marc De Groote heel wat publicaties heeft gesteld.

Al wat Petrus heeft onderwezen

Ὅσσα περὶ Χριστοῖο θεηγόρος ἔθνεα Πέτρος / κηρύσσων ἐδίδασκεν ἀπὸ στομάτων ἐριτίμων, / ἐνθάδε Μᾶρκος ἄγειρε καὶ ἐν σελίδεσσιν ἔθηκε· / τοὔνεκα καὶ μερόπεσσιν εὐάγγελος ἄλλος ἐδείχθη.

(DBBE type 2038, geconsulteerd 14/07/2019; Rhoby BEiÜ IV, GR101)

All das, worin der von Gott redende Petrus die Völker über Christus / aus hochgeschätzten Mündern verkündend belehrte, / sammelte und legte Markus hier auf Seiten nieder. / Deshalb erwies er sich ja den Menschen als ein weiterer Verkünder der frohen Botschaft.

Marcus heeft dit prachtige werk geschapen

Ἔργον ἀριπρεπὲς ἐκ μεγάλου Πέτροιο μυηθείς / Μᾶρκος ἔτευξε τόδε πνεύματος ἐν σοφίῃ.

(DBBE type 1953, geconsulteerd 14/07/2019; Rhoby BEiÜ IV, GR74)

Dieses hervorragende Werk schuf Markus, vom großen Petrus eingeweiht, / in der Weisheit des Geistes.

Van het derde, unieke gedicht volgt hier de genormaliseerde tekst, met drie weergaven in het Nederlands: een *versio*, een metrische vertaling (jambische twaalfsilbers, naar het origineel), en een ietwat actualiserende bewerking.

Μᾶρκος εὐφραίνει ψυχὰς σκότει μενούσας,
Μᾶρκος με τέρπει θεολογῶν τὰ πάντα,
Μᾶρκος φρουρεῖ με τέρατα ἐκδιδάσκων,
Μᾶρκος φωτίζει τὴν ἐν σκότει ψυχήν μου,
Μᾶρκος αὐγάζει ψυχὰς τῶν χριστωνύμων,
Μᾶρκος διδάσκει πάντας τοὺς θείους λόγους.
Μᾶρκον ὁ ἔχων τὸν Χριστὸν ἔνδον ἔχει,
Μᾶρκον ὁ ἔχων δαίμονας φυγαδεύει,
Μᾶρκον ὁ φέρων Θεὸν ἔνδοθεν φέρει.
Μάρκου τοῦ θείου τέρπει με καὶ ἡ θέσις.
Μᾶρκος μυεῖται τὸν μέγαν Πέτρον ὄντως,
Μᾶρκος φωτίζει λόγοις τὴν οἰκουμένην,
Μᾶρκος αὐγάζει τὰ πέρατα τοῖς λόγοις,
Μᾶρκος καὶ Μᾶρκος καὶ πάλιν Μᾶρκος Μᾶρκος.

Markos verheugt de zielen die in duisternis verblijven,
Markos verblijdt mij door als theoloog te spreken over alles,
Markos bewaakt mij door wonderen te onderwijzen,
Markos verlicht mijn ziel die in duisternis is,

Markos verheldert de zielen van wie de naam van Christus dragen,
Markos onderricht alle goddelijke woorden.
Wie Markos heeft, heeft Christus binnenin,
Wie Markos heeft, drijft demonen uit,
Wie Markos draagt, draagt God binnenin.
Van de goddelijke Markos maakt zelfs de houding mij blij.
Markos is waarlijk in de mysteriën ingewijd door de grote Petros,
Markos verlicht met zijn woorden de bewoonde wereld,
Markos verheldert de grenzen met zijn woorden,
Markos en Markos en opnieuw Markos Markos.

Wie vrolijkt zielen op die somber zijn? 't Is Marc.
Wie spreekt tot mijn plezier als theoloog? 't Is Marc.
Wie legt tot mijn bescherming wonderen uit? 't Is Marc.
En wie verlicht mijn ziel in duisternis? 't Is Marc.
Wie geeft de christelijke zielen licht? 't Is Marc.
Wie onderwijst het goddelijke woord? 't Is Marc.
Met wie heeft men ook Christus in zijn hart? Met Marc.
Met wie drijft men demonen op de vlucht? Met Marc.
Met wie draagt men ook God vanbinnen mee? Met Marc.
Van wie maakt zelfs de thesis mensen blij? Van Marc.
Wie is door grote Petrus ingewijd? 't Is Marc.
Wiens woorden geven heel de wereld licht? Van Marc.
Wiens woorden stralen tot de verste grens? Van Marc.
't Is Marc, 't is Marc, en steeds opnieuw: 't is Marc, 't is Marc.

Zie je 't even niet meer zitten? Marc heeft een kwinkslag klaar.
Nood aan wat inspiratie? Marc spreekt met bovenmenselijk gezag.
Onzeker over je kennis? Marc legt je de wonderen van de syntaxis uit.
Je tast in het duister? Marc brengt verheldering.
Je brein blokkeert op voornaamwoorden? Marc verklaart ze.
Problemen met ongewone morfologie? Marc onderwijst het allemaal.
Een zalvend woord nodig? Marc zorgt ervoor.
Met Marc houd je de moenen op afstand.
Met Marc is heerlijke binnenpret gegarandeerd.
De grote Marc tegen het lijf te lopen is al een plezier.
Marc is echt ingewijd in de details van de grote Kühner-Gerth.
Marcs edities worden in de hele academische wereld verklaard.
Marcs artikels verschijnen tot in de verste uithoeken.
Marc, Marc, Marc, we zullen blijven roepen : Marc, Marc, MARC !

Professor Kristoffel Demoen
Universiteit Gent, Griekse Literatuur

Referenties

Bentein, K., Bernard, F., Demoen, K. & De Groote, M. (2010). New Testament Book Epigrams. Some New Evidence from the Eleventh Century, *Byzantinische Zeitschrift 103*(1), 13–23.

Rhoby, A. (2018). *Ausgewählte Byzantinische Epigramme in Illuminierten Handschriften* (Byzantinische Epigramme in Inschriftlicher Überlieferung 4). Wien.

DBBE: *Database of Byzantine Book Epigrams*, www.dbbe.ugent.be